

**GEÇ HELLENİSTİK:
DELOS'TAN ROMA'YA**

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER SADECE EĞİTİM AMAÇLI KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

DELOS VE YENİ PORTRCİLİK

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

- Delos MÖ.166'da Romalıların Atina'yı kontrol etmeleri ile serbest liman haline gelmiştir.
- Delos iki kez; ilk önce MÖ.88'de VI.Mithridates tarafından ve daha sonra MÖ.67'de korsanlar tarafından yağmalanmıştır.
- Delos MÖ.166 ile 67 arasında gelişen bir ticaret merkezi olmuştur. (Yunanlı ve Romalılar birlikte yaşamışlardır).
- Romalılar kendi Pazar yerlerine (Agora/Forum) saptılar.
- Aynı zamanda Romalılar için önemli merkezdi çünkü Doğu-Batı (İtalya) köle ticaretinin merkezidi.
- Ele geçen yazıtlar Delos'un ticaret üstünlüğünün MÖ.67'den sonra kaybedildiğini göstermektedir.
- Bu nedenle adanın en son tarihli heykeltıraşlık eserleri Geç Hellenistik Dönem için önemli olan bir gruptur.
- Bu heykeller aynı zamanda Romalılar tarafından yaptırılan ilk heykellerdir.

-Yeni portre tarzı ilk şehirli heykelleri kategorisinde kendini gösterir.

*Bu portrelerde dış özellikler hemen kendini belli eder:

-Orta yaşlı: Bu portreler belli bir kişinin “gerçekçi” haline benzerler.

-Kısa kesimli saçlı: Kısa saçlar ve genelde şakaklardan itibaren açılmış bir alın, başın ideal olmayan biçimlerini ve çıkık kulakları meydana getirir.

-Sert, tarafsız ve gerçekçi görünen üslup.

*Portrelerin kişinin gerçekçi haline benzemesi yenidir:

-Müşterinin zevkine göre göz, dudak gibi parçalar eklenerek “keder” ifadesi verilmeden yapılmışlardır.

-Orta yaş, kısa saç, gerçek fizyonomik özellikler katılarak gerçek bir portre tipi oluşturulmuştur.

-Aynı zamanda bu portreler kendi içerisinde çeşitli ifade değişiklikleri yaparak aynılıktan ve tekrardan uzaklaştırılmıştır.

-MÖ.1.yy’da bu yeni portre üslubu şaşırtıcı bir başarı gösterir. (Bazen eski üsluplar tercih edilese de bu yeni üslup Suriye’den Roma’ya tüm Akdeniz şehirlerinde baskın hale gelir.)

Doç. Dr. Davut Kaplan

-Bu tür yeni portrelerin ilk olarak nerede, ne zaman ve kimler için yapıldığı hakkında kesin bilgiler yoktur. (Yani bu yeni portre üslubunun çıkış yeri ve yorumu tartışmalıdır).

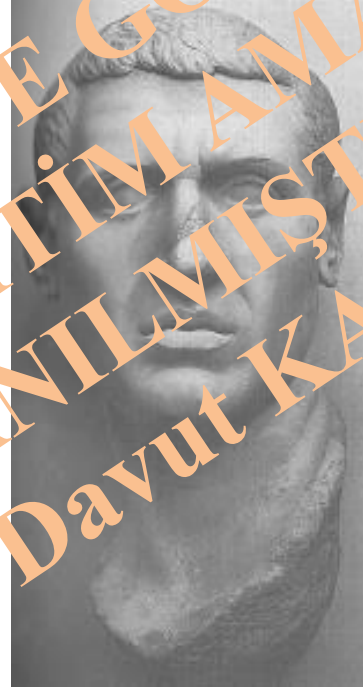
-Delos'un bu açıdan önemi; ilk belgesel olarak tarihlenebilen mevcut örnekleri içermesindendir.

Delos. Sahte sporcu.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamı
(negotiator).
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Atina MM, h.2.25 m)

Delos. C. Offilius Ferus.
(Atina Polykles ve
Timarchides tarafından
imzalı.)
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100 (Delos, h.2.80 m)

Delos. Erkek Portre başı.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamına
ait.
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Delos, h.49 cm)

Delos. Kadın Portresi.
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Delos, h.36 cm)

*Portrelerden üçüne ait yazıt onların Romalılara ait olduğunu göstermektedir:

-İtalyanlar Agorasından güzel bir baş, limandaki bir evde bulunan çok başarılı iki büst bu gruba aittir. (Bu evin arşivlerindeki mühür baskılara göre ev, Romalı bir tüccar ailesine aittir).

-Her üç figür de dünyevi, orta yaşlı, görünüşlerinde oldukça iddialıdır.

(Diğerlerinin Yunanlı mı Romalı mı oldukları konusunda belge olmadığından. Ünlü Romalı "sahte sporcu" heykelinde olduğu gibi kendini gösterme tarzından dolayı Romalı olduğu düşünülmüştür)

Delos. Erkek Portre başı.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamına
ait.

İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Delos, h.49 cm)

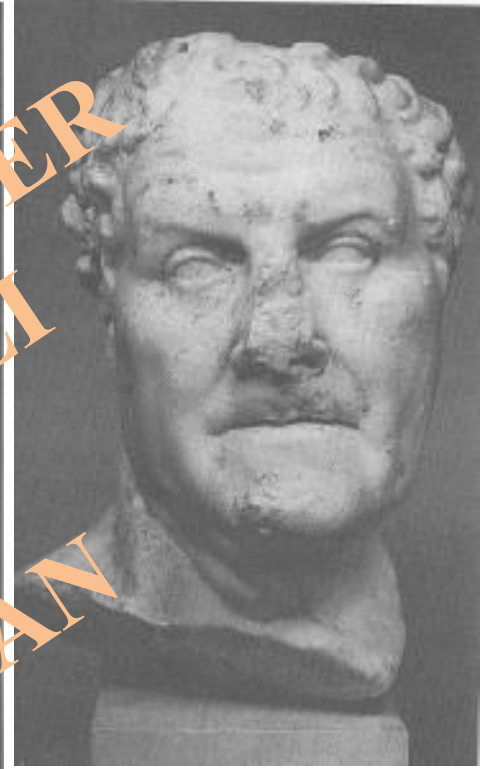

Delos. Sahte sporcu.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamı
(negotiator).
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Atina MM, h.2.25 m)

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Tivoli.
Romalı general.
Hercules tapınağından.
MÖ.1.yy başı
(Terme, h.1.94 m)

Romalı Lider (Cato
Albinus?).
MÖ.2.yy ortası veya
sonunda yapıış
orjinalin kopyası.
(Louvre, h.37.5 cm)

-Romalı bir portre üslubunun Yunan toplumunun bazı elemanları tarafından bu dönemde kabul edilmesinin sebepleri bazı durumlarda açıklanabilmektedir:

-MÖ.1.yy'da Doğu Yunan'daki bazı küçük krallar sikke ve baş heykellerinde (Kilikia ve Kappadokia örnekleri gibi) bu üslubu, oldukça idealleşmiş yavgın krali üsluba tercih etmişlerdir.

Kappadokia: I. Philarchaios
Philarchaios (MÖ. 65-62)

MÖ.74-73 tarihli gümüş
drahmi.

Kilikia: I. Tarkondimotos
(MÖ. 64-31)
Bronz sikke

Anazarbus (Kilikia). Diademli
yerel kral. MÖ.1.yy ortası
(Adana Müz., h.33.5 cm)

Yeni Portre üslubu-Doğu Yunan

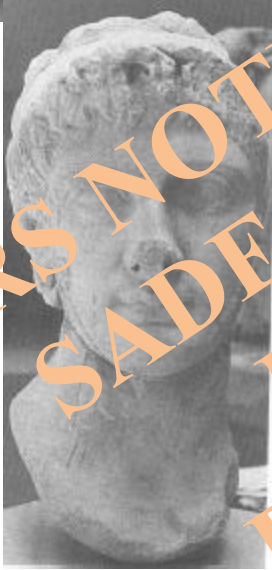

Geleneksel Krali üslup.

Pontuslu Mithridates
(Mö.120-63)
İskender ve Herakles'e
ait aslan başı
Postu giymiş
MÖ.100-90 civarına ait
orjinalin kopyası
H.35 cm

Tanımsız kral Ariarathes ?)
MÖ 2.yy sonu-1 .yy başı
H.45 cm

K.Suriye, IX.Antiokhos,
İskenderun'dan (MÖ.100
civarı)
(Antakya, h.43 cm)

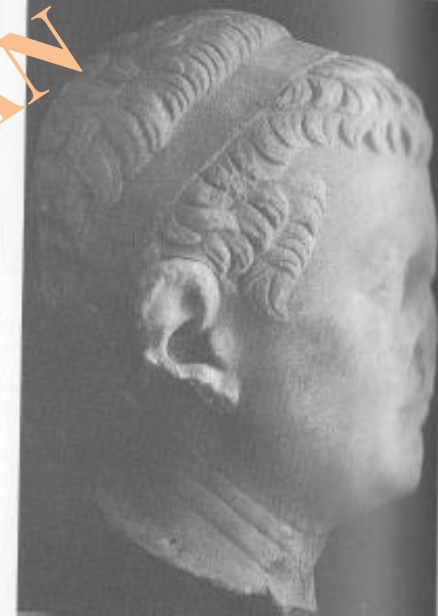
K.Suriye, I.Seleukos, Boğa Boynuzu sonradan
ekleme. İskenderun'dan MÖ.2.yy,
(Antakya, h.53.5 cm)

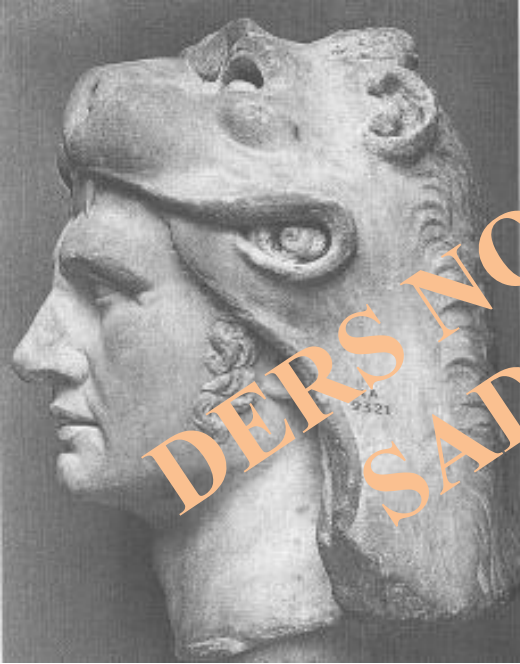

Kappadokialı I. Ariobarzanes
Philorhomaos (MÖ.95-
62)

MÖ.74-73 tarihli gümüş
drahmi.

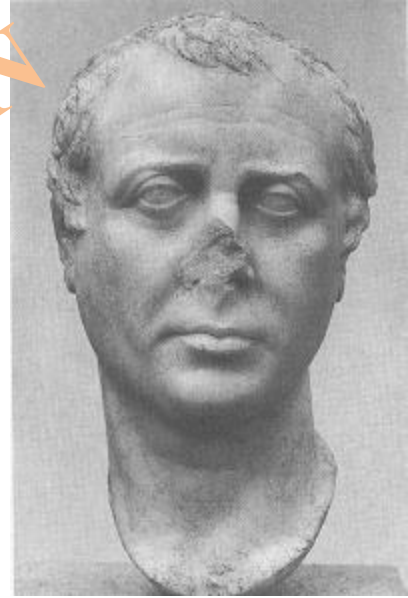

Anazarbus (Kilikia). Diademli
yerel kral. MÖ.1.yy ortası
(Adana Müz., h.33.5 cm)

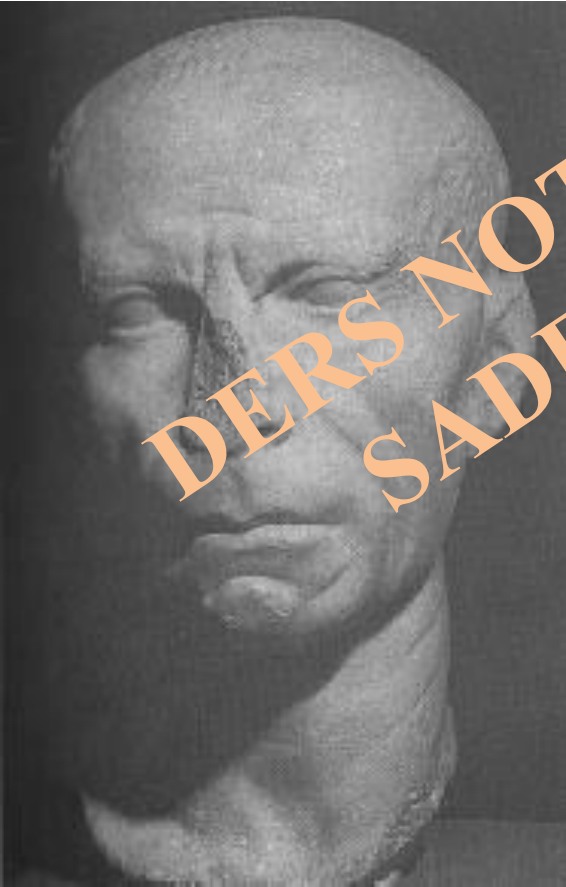
Pontuslu Mithridates
(Mö.120-63)
İskender ve Herakles'e
atılan başı
Postu giymiş
MÖ.100-90 civarına ait
orjinalin kopyası
h.25 cm

Geleneksel Krali üslup.

Pergamon.
Yerel Lider. Diodoros Paspáros?.
MÖ.70.
(Begama, h.39.5 cm)

Yeni Portre üslubu

İs. İenderiye.
Erkek Portresi.
MÖ.1.yy
(New York 31.5 cm)

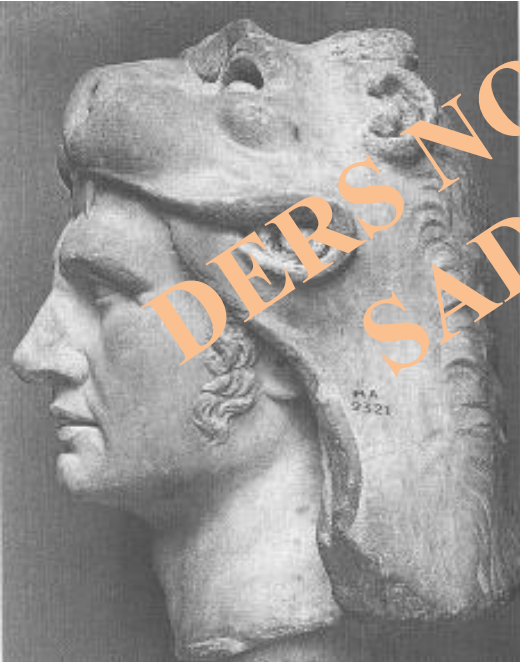
Atina. Rahip (?).
MÖ.1.yy
(Atina Agorası, h.29 cm)

-Bu yeni portre tarzı kısa sürede normal bir hale gelmiştir ancak philorhomaïos kralları için olduğu gibi bu portreler sessizce bir politik seçime işaret etmişlerdir.

-Daha evvelki portre biçimleri olan, şehir büyüklerinin oldukça sempatik portreleri, genç erkek tasvirleri, filozof portreleri, gösterişli ve duygusal kraliçe portreleri yapılmaya devam etmiştir.

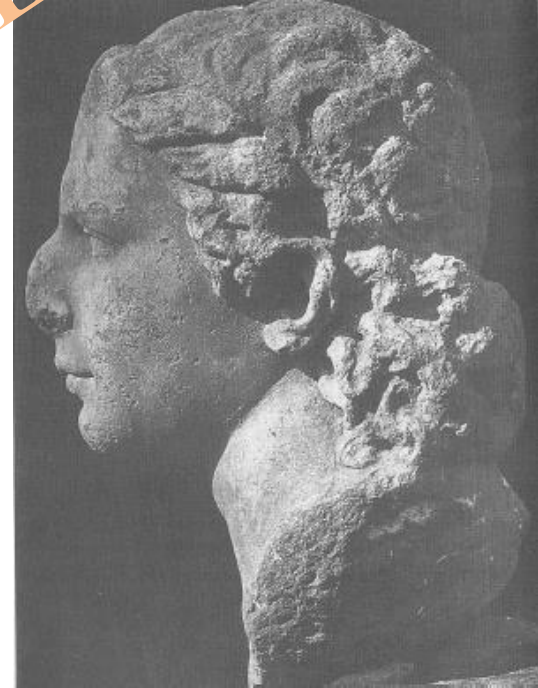
*Bu eski portre gelenekleriyle yeni tarafsız gerçekçilikten çıkan bazı unsurların üst üste gelmesi Geç Hellenistik dönemin en ilginç başlıklarını ortaya çıkarmıştır.

Geleneksel kraliçe usulü.

Portuslu Mithridates
(MÖ.120-63)
İskender ve Ptolemaios'a
ait aslan başı
Postu giymiş
MÖ.100-90 civarına ait
orjinalin kopyası
H.35 cm

Tanımsız kral (Ariarathes ?)
MÖ.2.yy sonu-1 .yy başı
H.45 cm

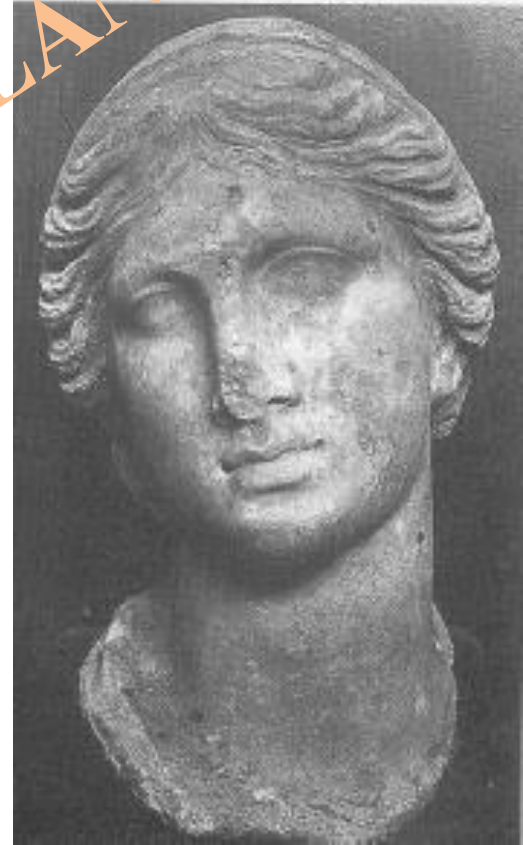
Baebia (Flaccus'ın annesi)
Magnesi heykeli, rinden
(MÖ.99-98 veya 62 yıllarında
Anadolu'da Roma Valisi L.
Valerius Flaccus)
h.2.30 m

Saufeia (I.Valerius
Flaccus'un eşi)
Magnesi
Heykellerinden
h.2.13 m

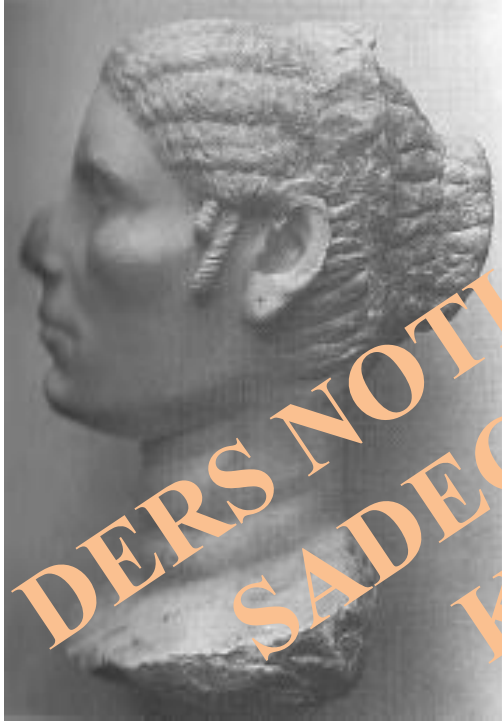
-Geç Hellenistik kadın portrelerinin çoğu, Magnesia'daki Baebia ve Saufeia gibi, Doğu Yunan'da yaşayan Romalı kadınların yaptığı gibi saf ideal dili kullanmaya devam etmişlerdir.

*Ancak yeni portre tarzı, bazı kadınlar (veya locaları) tarafından kısa sürede tercih edilmiştir (Atina MM. kadın Portresi gibi).

Kadın Portresi.
MÖ.2.yy sonu-veya 1.yy
(Atina MM., h.45 cm)

- Kadın portreleri konusunda yeni portre tipinde en erken baş Delos'tandır.
- Muhtemelen antik dünyadaki en erken, tarafsız (gerçekçi kişilik) görünen kadına aittir.
- *Böyle bir kadının "sahte sporcu" heykelinde görünen kişi gibi birinin karısı olması muhtemeldir. (Aslında baş onunla aynı evde ele geçmiştir).

Delos. Kadın portresi.
İtalyanların
Agorasından.
MÖ.100
(Delos, h.36.5 cm)

Delos. Sahte sporcu.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamı
(negotiator).
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Atina MM, h.2.25 m)

-Yeni portre tarzı özellikle Roma'da yaşı kadınlar arasında yayılmıştır ve kocalarıyla birlikte takındıkları ahlaki ciddiliği ifade etmiştir.

-Ancak bu tarz (yaşı Roma kadın portre tipi), Doğu Yunan kadınları arasında, İmparatorluk devrinde bile yaygınlaşmamıştır. (Aphrodisias giyimli kadın gibi)

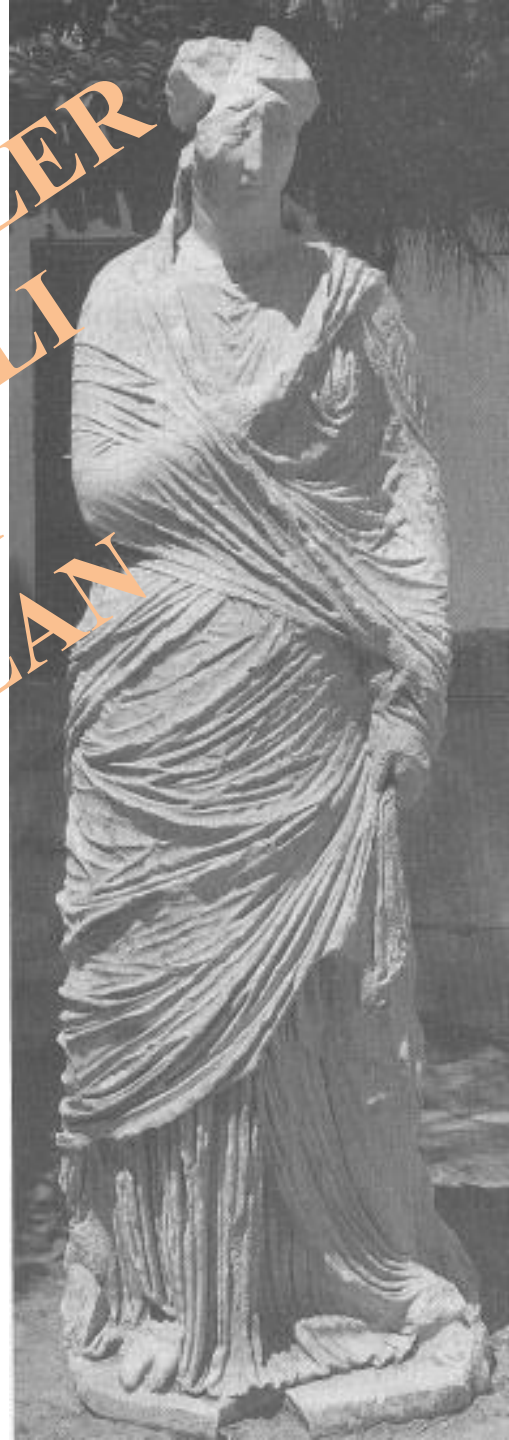
DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Aphrodisias.

Giyimli Kadın. Menodotos
oğlu Menodotos
tarafından imzalı.

MS.1.yy

(Aphrodisias, h.2.00 m)

Farnese'den Hermes
MÖ.4.yy sonuna ait orjinalin
kopyası
(Vatikan, h.1.95 cm)

Delos. Sahte sporcu.
Olasılıkla İtalyan bir iş adamı
(negotiator).
İtalyanların Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Atina MM, h.2.25 m)

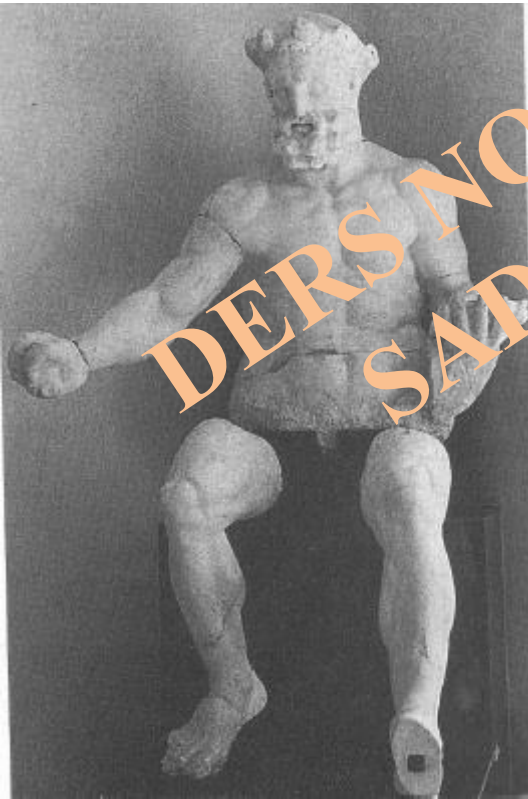
ROMA'DA KOPYALAR VE KLASİZİZM

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

*Roma'da MÖ.2.yy'dan itibaren en başarılı Yunanlı sanatçılar, bir Romalı alıcının isteyebileceği teknik ve üslupta, en iyi mermer ve bronz heykelleri yapmışlardır.

*Romalılar genel (halka açık) mekanlar için çeşitli heykeller yaptırmışlardır:

- 1.Kendi liderlerinin portre heykellerini,
- 2.Kendi tanrı heykellerinin yeni kült heykellerini.
- 3.Zafer anıtları,
- 4.Ara sıra tarihi kabartmalar yaptırmışlardır.
- 5.Çoğunlukla özel yerlerde kullanılmak üzere, büyük miktarlarda Klasik Yunan heykellerinin mermer kopyalarını yaptırmışlardır.

Alba Fucens (Orta İtalya Bölgesi)
Herakles'i. Kült Heykeli
MÖ.100 civarı.
Enken hellenistik tipe bağlı
yapılmış örnek.
(Chieti mus. H.2.70 cm)

Tivoli.
Romalı general.
Hercules tapınağından.
MÖ.1.yy başı
(Terme, h.1.94 m)

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Pergamon'dan Athena Parthenos heykeli.
MÖ.200-150. Phedias heykelinin serbest
çeşitlemesi.
(Berlin-h.3.10 m)

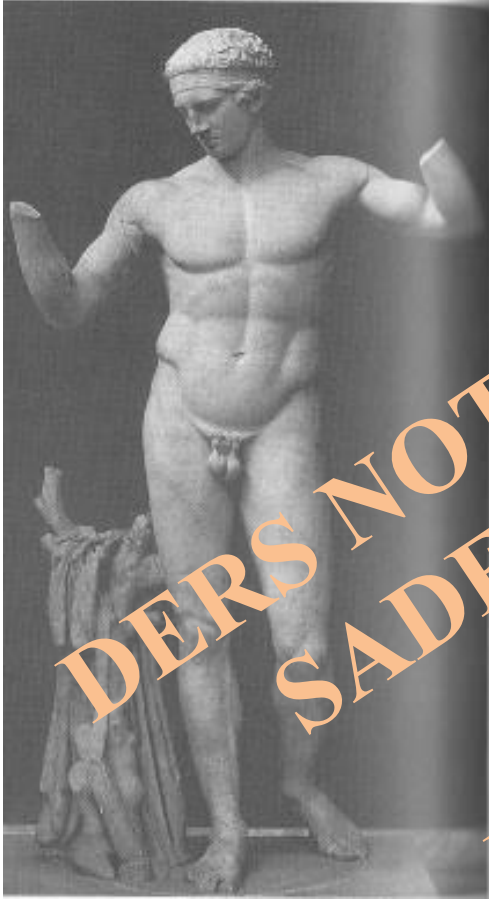

Lykosaura. Messeneli Damophon'un
kült grubu'ndan Artemis.
MÖ.200-150.
(Atina MM, h.1.33 m)

Messeneli. Apollon Messeneli
Damophon tarafından
yapılmıştır.
MÖ.200-150
(Marmarati Müz, h.33 cm)

Delos. Polykleitos'un yaptığı Diadumenos'un kopyası. Destek kütüğüne eklenen okluk yerel Apollon havası katmaktadır.
MÖ.100
(Atina MM, h.1.95 m)

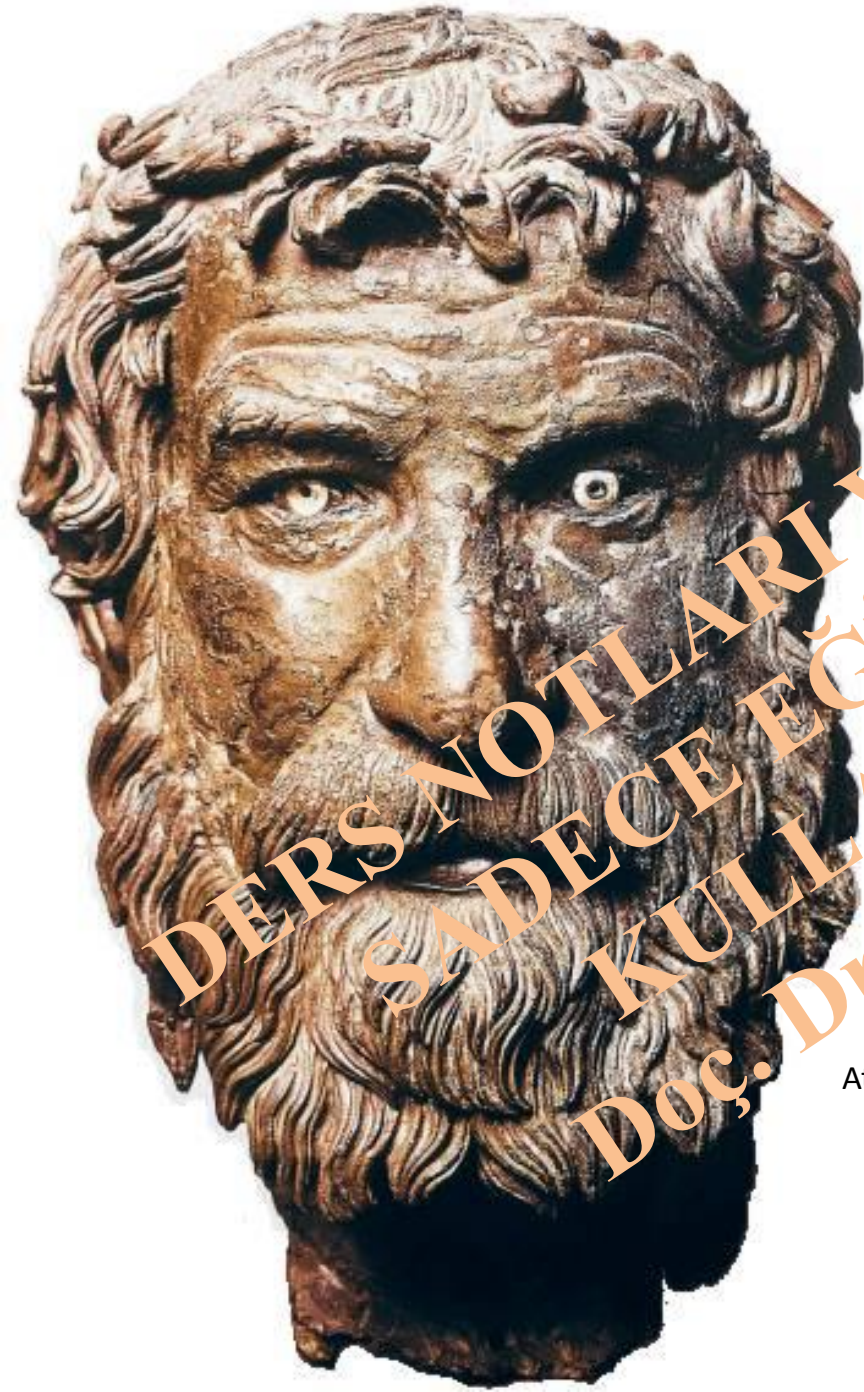

Delos. Kadın portresi.
İtalyanların
Agorasından.
MÖ.100
(Delos, h.36.5 cm)

Delos. Sahte sporcu.
Olasılıkla İtalyan bir iş
adamı
(negotiator).
İtalyanların
Agorası'ndan.
MÖ.100.
(Atina MM, h.2.25 m)

-Var olan malzemenin bir kısmı Delos'tan kopyalar yoluyla ve Mahdia ile Antikythera adlı iki önemli gemi batığına bağlı olarak, aynı bir şekilde tarihlenmektedirler.

DERS NOTLARI VE GÖRŞELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Attika ? Antikythera'dan
Filozof. Bronz.
MÖ.3.yy (Atian MM,
h.29 cm)

-Mahdia (Tunus) batığı
(MÖ.100 civarına tarihli)
Atina'dan İtalya'ya bir Roma
villasını süslemek üzere
giden orjinallerin, kopyaların
ve *ornamentia* örneklerinin
iyi bir kesitini verir

Aphrodite. Mahdia batığından.
MÖ.2.yy (Tunus, Bardo, h.70 cm)

Agon, Spor Yarışmalarının
Kişileşmesi. Bronz.
Mahdia Batığı'ndan.
MÖ.2.yy
Tunus. H.1.40 m.

-Antikythera gemisi daha fazla oranda kopyayı bu kez Doğu Ege'den MÖ.1.yüzyılın ortalarında taşımaktaydı.

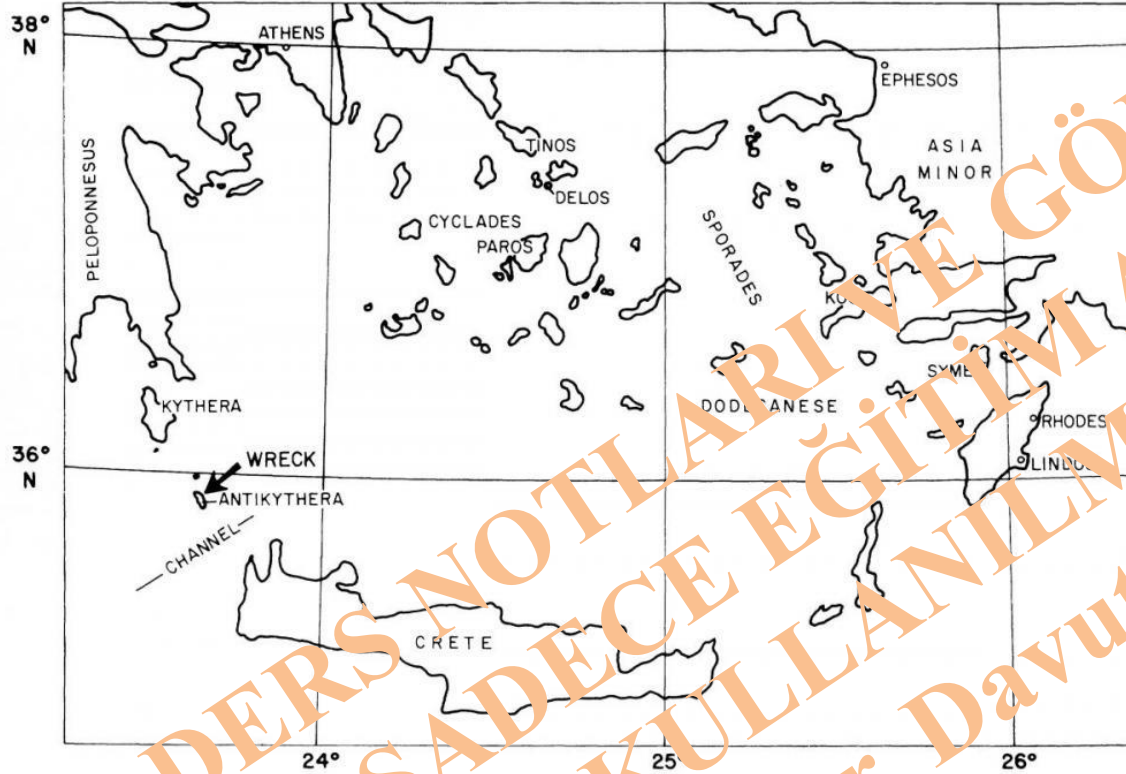

FIG. 1. Map of the Aegean Islands.

Sporcu.
Klasik havalı
"Pasiteles" üslubu.
MÖ.1.yy.
(Berlin)

Roma.Pasiteles grubu.
İki heykel tipi belirsiz
bir kimlikte
birleştirilmiş (Orestes
ve Elektra) bir mitolojik
çift oluşturulmuştur.
MÖ.1.yy sonu (Napoli,
h.1.50 m)

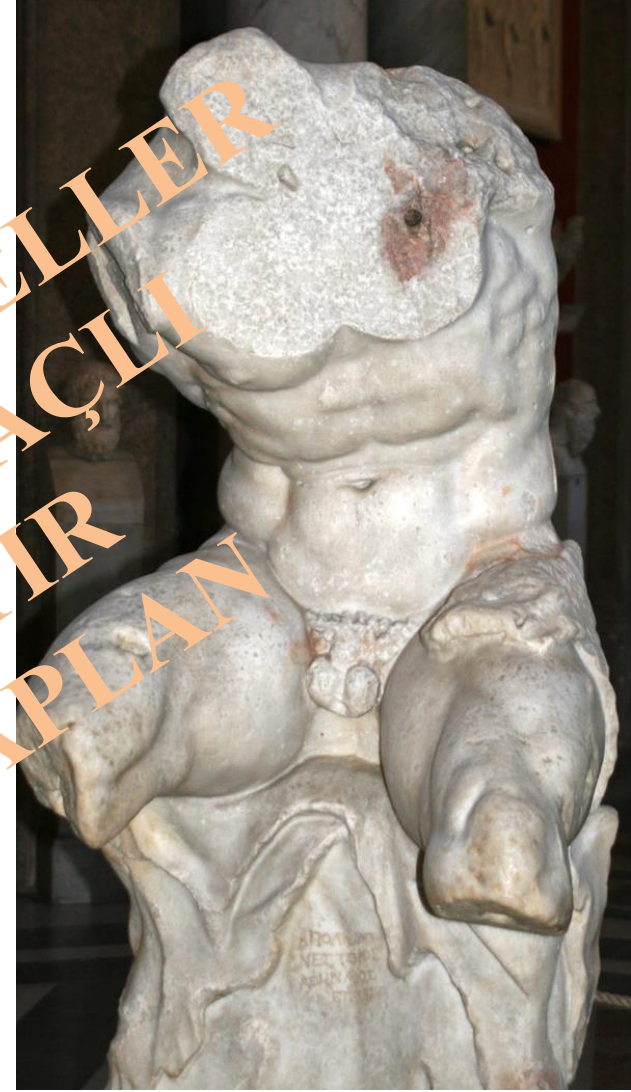
DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Roma
Menelaos grubu. Kahraman genç ile kısa
saçlı bir kadının mezarda (?) buluşmaları.
Stelin desteğindeki inna "Stephanos'un
öğrencisi Menelaos bunu yaptı"
şeklindedir.
MÖ.1.yy sonu.
(Terme., h.1.92 m) Kolların ön kısmı yen.

DERS NOTLARI VE GÖRSELLER
SADECE EĞİTİM AMAÇLI
KULLANILMIŞTIR
Doç. Dr. Davut KAPLAN

Belvedere Torsosu:

Panther postuna oturan barok Dionysos ile ilgili figür. (Marsyas ?):

MÖ.200 civarına ait bir orjinalin kopyası.

(Kopyadaki İmza: Atinalı Nestor'un oğlu

Apollonios'a ait.) MÖ.1.yy (Vatikan, h.1.59 m)